

THE WAR MUST GO ON. Dynamika wojny w Ukrainie
i jej reperkusje dla bezpieczeństwa Polski, s. 137-145
<https://doi.org/10.12797/9788381388801.13>

MATEUSZ KOLASZYŃSKI 

BEZPIECZEŃSTWO WYWIADOWCZE POLSKI PO 24 LUTEGO 2022 ROKU

ABSTRAKT

Celem rozdziału jest analiza aktualnego statusu polskiej wspólnoty wywiadowczej. Agresja Rosji na Ukrainę zapoczątkowała na całym świecie diametralną zmianę w tym obszarze funkcjonowania państwa. Niniejszy artykuł składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej przedstawiono działalność polskich służb wywiadowczych w nowej sytuacji. W drugiej skupiono się na perspektywie reform polskich instytucji wywiadowczych.

SŁOWA KLUCZOWE: wspólnota wywiadowcza, Polska, rosyjska agresja na Ukrainę w 2022 r.

ABSTRACT

Poland's Intelligence Security after 24 February 2022

The aim of this chapter is to analyze the current state of Poland's intelligence community. Russia's aggression against Ukraine marked the beginning of a sea change in this area of functioning intelligence worldwide. This article is composed of two main parts. The first part provides the activity of the Polish intelligence services in the new situation. The second section focusses on the perspective of reform in the Polish intelligence community.

KEYWORDS: intelligence community, Poland, Russian aggression against Ukraine in 2022

Wprowadzenie

Agresja Rosji na Ukrainę unaoczniała znaczenie instytucji wywiadowczych w państwie. Informacja zawsze miała duże znaczenie dla przebiegu wojen i konfliktów. Jednak współcześnie w dobie społeczeństwa informacyjnego zaczyna odgrywać ona kluczową rolę¹. Widoczna, zwłaszcza na początku 2022 r., duża częstotliwość wykorzystania produktów wywiadowczych w przestrzeni publicznej skłoniła wielu komentatorów do wskazania na przełomowość tego zjawiska². Z pewnością nowatorska jest skala takiej aktywności, która ma służyć zarówno odstraszeniu, jak i osłabianiu potencjału militarnego przeciwnika. Szczególnie w przypadku amerykańskich i brytyjskich instytucji wywiadowczych widać od kilku lat swoiste „wyjście z cienia”³. Pewne symptomy takich tendencji możemy zaobserwować w funkcjonowaniu rodzimego wywiadu. Jednak są one oparte na kruchych podstawach instytucjonalnych, które już od wielu lat wymagają reformy. Obecnie, mimo większego zagrożenia, trudno dostrzec realną perspektywę systemowych, jakościowych zmian. W Polsce ciągle przeważa myślenie o służbach informacyjnych w kategoriach policyjnych. Nie budujemy wspólnoty wywiadowczej w rozumieniu zespołu instytucji odpowiedzialnych za współdziałanie, koordynację i wymianę informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa⁴. Brakuje też sprawnego nadzoru opartego na trwałych, profesjonalnych strukturach oraz niezależnej kontroli procesu pozyskiwania i wykorzystania informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego⁵. Dopełnieniem tego są niedostateczne nakłady finansowe

¹ G. Akrap, I. Mandić, I.R. Žigo, *Information Supremacy, Strategic Intelligence, and Russian Aggression Against Ukraine in 2022*, „International Journal of Intelligence and CounterIntelligence” 2022 (published online), s. 2.

² Zob. m.in.: K.B. Lillis, N. Bertrand, K. Atwood, *How the Biden Administration Is Aggressively Releasing Intelligence in an Attempt to Deter Russia*, CNN, 11 II 2022, [online] <https://edition.cnn.com/2022/02/11/politics/biden-administration-russia-intelligence/index.html>, 5 II 2023; D. Sabbagh, *Ukraine Crisis Brings British Intelligence Out of the Shadows*, „The Guardian”, 18 II 2022, [online] <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/18/ukraine-crisis-bring-british-intelligence-out-of-the-shadow-warning-russian-invasion-information-war-with-kremlin>, 5 II 2023; D. London, *To Reveal, or Not to Reveal*, „Foreign Affairs”, 15 II 2022, [online] <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-02-15/reveal-or-not-reveal>, 5 II 2023.

³ H. Dylan, T.J. Maguire, *Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War*, „Survival” 2022, t. 64, nr 4, s. 34-35.

⁴ Zob. m.in.: A. Gruszczak, *Stużby specjalne Polski w dobie współczesnych wyzwań cywilizacyjnych i technologicznych*, [w:] *Wyzwania dla bezpieczeństwa współczesnej Polski*, Raport Fundacji Instytutu Bezpieczeństwa i Strategii, Warszawa 2019, s. 18 i n.

⁵ Zob. m.in.: M. Kolaszyński, *Cywilna kontrola nad służbami specjalnymi w Polsce z perspektywy trzech dekad funkcjonowania*, „Politeja” 2021, t. 18, nr 6, s. 312 i n.

na ten obszar działalności państwa. Wojna w Ukrainie zdaje się raczej odsuwać niż przybliżać perspektywę przełomu w bezpieczeństwie wywiadowczym naszego kraju.

Wywiad wychodzi z cienia

Wydarzenia z 24 lutego 2022 r. spowodowały konieczność wykorzystania pełnego potencjału wywiadowczego państwa. Po pierwsze, nasiliła się potrzeba uzyskania wiarygodnych informacji dla decydentów politycznych i wojskowych na temat zagrożenia. Po drugie, konieczna stała się wzmożona ochrona przed agresywnymi działaniami przeciwnika, w tym także w cyberprzestrzeni⁶. Z racji posiadania granicy z Ukrainą oraz udzielanej jej pomocy politycznej, militarnej i humanitarnej Polska zajęła kluczowe miejsce na mapie wywiadowczej świata. Świadczą o tym choćby wizyty Williama Burnsa w Polsce 21 marca 2022 r. i 16 listopada 2022 r. dyrektor CIA spotkał się m.in. z ministrem koordynatorem służb specjalnych Mariuszem Kamińskim oraz szefami polskich służb wywiadowczych (ABW, AW, SKW, SWW). Rozmowy koncentrowały się na aktualnych wyzwaniach związanych z działaniami wojennymi Rosji przeciwko Ukrainie oraz na kwestii współpracy polsko-amerykańskiej w obszarze bezpieczeństwa⁷. Tych samych kwestii dotyczyło spotkanie ministra koordynatora i szefów służb z dyrektorką Wywiadu Narodowego USA Avril Haines, które odbyło się 17 listopada 2022 r.⁸

Ścisła współpraca z USA na rzecz Ukrainy, a także polskie zaangażowanie w pomoc humanitarną, wojskową czy logistyczną z definicji oznaczały zwiększenie zainteresowania naszym państwem przez wywiad Federacji Rosyjskiej. Dla strony rosyjskiej istotne mogło być m.in. rozpoznanie skali zachodniej pomocy wojskowej dla Ukrainy, rozmieszczenie amerykańskich wojsk prowadzących szkolenia w obsłudze uzbrojenia, ale także informacje o nastrojach społecznych. Oprócz działań wywiadowczych istniało realne niebezpieczeństwo podjęcia przeciwko Polsce akcji sabotażowych, dezinformacyjnych i dywersyjnych. Konieczne okazało się zatem zabezpieczenie „operacji

⁶ Zagadnienie cyberbezpieczeństwa zostało omówione w osobnym rozdziale niniejszego tomu.

⁷ Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Dyrektor CIA w Polsce*, 22 III 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dyrektor-cia-w-polsce>, 5 II 2023; Komunikat Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego KPRM, *Dyrektor CIA z wizytą w Warszawie*, 16 XI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dyrektor-cia-z-wizyta-w-warszawie>, 5 II 2023.

⁸ Komunikat Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego KPRM, *Minister Koordynator spotkał się z Szefową Wywiadu USA*, 23 XI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/spotkanie-z-szefowa-wywiadu-usa>, 5 II 2023.

logistycznej” na terenie Polski – ochrona wojsk NATO przed sabotażem oraz całej infrastruktury funkcjonującej na rzecz wsparcia Ukrainy przeciw rosyjskiej agresji.

Śladem wielu innych państw, niespełna miesiąc po rosyjskiej agresji, polskie władze podjęły decyzję o wydaleniu 45 osób z personelu dyplomatycznego ambasady Federacji Rosyjskiej, które pod tzw. przykryciem dyplomatycznym prowadziły działalność wywiadowczą w Polsce. Wydalenie tak dużej liczby dyplomatów zostało zainicjowane przez ABW, która złożyła w tej sprawie wnioski do Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Rzecznik MSZ Łukasz Jasina w oficjalnym oświadczeniu z 23 lutego 2022 r. stwierdził:

Rosja prowadzi barbarzyńską wojnę przeciwko Ukrainie już od ponad 3 tygodni, a my i inne państwa zachodu jesteśmy traktowani przez Rosję jako kluczowy przeciwnik. Dalsze tolerowanie tego typu nielegalnej działalności służb rosyjskich stworzyłoby ogólne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski, ale także dla naszych sojuszników w NATO i Unii Europejskiej, z którymi koordynujemy tego typu działania⁹.

Przeciwdziałanie szpiegostwu objęło także poczynania prowadzone spoza Ambasady Federacji Rosyjskiej w Warszawie. Na przestrzeni kolejnych miesięcy rzecznik ministra koordynatora informował o kilkunastu przypadkach zatrzymań osób (Polaków i obcokrajowców) podejrzewanych o popełnienie przestępstwa szpiegostwa. W taką aktywność zaangażowana była uprawniona do przeprowadzania zatrzymań ABW oraz SKW. W tym drugim przypadku zatrzymania były dokonywane przez Żandarmerię Wojskową. Dodatkowo ABW realizowała czynności związane ze śledztwem prokuratury dotyczącym rosyjskich zbrodni wojennych w Ukrainie.

Poza działaniami śledczymi ABW i SKW dysponują bardziej wyrafinowanymi uprawnieniami w zakresie rozpoznania, zapobiegania i zwalczania przestępstw szpiegostwa. Od 2016 r., kierując się względami bezpieczeństwa państwa, szef ABW oraz szef SKW są uprawnieni do skorzystania z instytucji tajnego współpracownika pozyskanego przy pomocy materiałów obciążających¹⁰. Szefowie służb kontrwywiadowczych mogą, pod warunkami określonymi w ustawie, odstąpić od obowiązku zawiadomienia właściwego prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa szpiegostwa, jeżeli osoba podejrzewana o ten czyn zgodzi się nawiązać tajną współpracę z ABW albo

⁹ Rzecznik MSZ: *Polska podjęła decyzję o redukcji personelu ambasady Rosji. Nasze terytorium opuści 45 osób*, Polska Agencja Prasowa, 23 III 2022, [online] <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1127355%2Crzecznik-msz-polska-podjela-decyzje-o-redukcji-personelu-ambasady-rosji>, 5 II 2023.

¹⁰ W doktrynie instytucja ta jest określana również jako „szpieg koronny”; zob. m.in.: P. Herbowski, *Pozyskanie tajnego współpracownika przez służby kontrwywiadowcze na podstawie materiałów obciążających – rozważania o sensie instytucji*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2019, nr 51, s. 83 i n.

SKW. Zgodnie z ustawami wiedzę na temat każdego przypadku skorzystania z tego uprawnienia posiadają prokurator generalny i minister koordynator służb specjalnych. Jak do tej pory w komunikatach rzecznika ministra koordynatora brak informacji na temat tej instytucji oraz tego, z jaką częstotliwością jest wykorzystywana.

W 2022 r. polskie służby wywiadu zagranicznego wpisały się w trend informowania opinii publicznej o swojej aktywności operacyjno-rozpoznawczej poprzez prezentację niektórych ze zdobytych informacji. W połowie minionego roku zostały upublicznione nagrania rozmów rosyjskich żołnierzy przechwycone przez polski wywiad. Można na nich usłyszeć krytyczną ocenę sytuacji w armii rosyjskiej oraz poczynań jej dowódców¹¹. Innym przykładem tego typu aktywności było ujawnienie informacji na temat konkretnych lokalizacji rosyjskich więzień i obozów filtracyjnych, do których trafiają Ukraińcy¹².

Reforma wywiadu w cieniu wojny

Efektowne przykłady działalności wywiadowczej nie oddają obrazu całości. Rok od rosyjskiej agresji na Ukrainę nie przybliżył nas znacząco do budowy nowoczesnej wspólnoty wywiadowczej. Wręcz przeciwnie, wojna w Ukrainie stała się pretekstem do porzucenia przez rządzących kierunku zmian systemowych na rzecz rozwiązań doraźnych. Pierwszym sygnałem była rezygnacja z powołania sejmowej komisji śledczej w sprawie inwigilacji. Na przełomie 2021 i 2022 r. przybrała na sile debata na temat kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi, co było związane z pojawieniem się zarzutów o stosowanie przez polskie służby narzędzia Pegasus do szpiegowania osób publicznych. 10 lutego 2022 r. lider Kukiz'15 Paweł Kukiz złożył wniosek o powołanie sejmowej komisji śledczej ds. inwigilacji, której działalność obejmować miała lata 2005-2021. Pod wnioskiem podpisali się przedstawiciele klubów i kół opozycyjnych (Koalicja Obywatelska, Lewica, Koalicja Polska – PSL, Porozumienie, PPS i Konfederacja). Na wspólnej konferencji prasowej zadeklarowali oni poparcie kandydatury Pawła Kukiza na przewodniczącego komisji. Zgodnie z ustaleniami pozostałe 10 miejsc komisji miało zostać obsadzonych po połowie przez przedstawicieli większości rządowej i opozycji. 29 marca 2022 r. Paweł Kukiz

¹¹ Zob. m.in.: Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Ferment u najeźdźców* [NAGRANIA], 29 VI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/ferment-u-najejdzcow-nagrania>, 5 II 2023.

¹² Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Służby zidentyfikowały rosyjskie obozy filtracyjne*, 27 VII 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/sluzby-zidentyfikowaly-rosyjskie-obozy-filtracyjne>, 5 II 2023.

wycofał swoje poparcie dla tej inicjatywy. Publicznie stwierdził, że „w obecnej sytuacji samo myślenie o komisji ds. podsłuchów jest nierozsądne, nawet jeżeli założymy, że służby działały absolutnie niezgodnie z prawem”¹³.

W 2023 r. w zakresie zarządzania służbami specjalnymi, tj. nadzoru, koordynacji i kontroli tych instytucji, ciągle dysponujemy anachronicznymi rozwiązaniami. Nadal widoczny jest niedookreślony status służb specjalnych, wśród których znajdują się instytucje typowo wywiadowcze (AW, SKW, SWW), wywiadowczo-policyjne (ABW) i policyjne (CBA) – budowany dla nich system koordynowania pracy nadal w dużej mierze jest oparty na paradygmacie działań policyjnych, a nie wywiadowczych. Przykład współpracy SKW z Żandarmerią Wojskową w zakresie zatrzymań osób podejrzewanych o szpiegostwo pokazuje, że kontrwywiad może skutecznie funkcjonować bez uprawnień policyjnych.

Do tej pory nie rozpoczęto prac nad powołaniem wspólnoty wywiadowczej w wymiarze instytucjonalnym. Oznacza to brak struktur odpowiedzialnych za opracowanie analiz strategicznych, które uwzględniałyby cały potencjał informacyjny państwa. Lakoniczne regulacje dotyczące wspólnoty informacyjnej rządu nie zmieniły się zasadniczo od 2006 r. Tak samo długo czekamy na zarządzenie Prezesa Rady Ministrów, w którym zostanie określony zakres i tryb współdziałania oraz szczegółowy rozdział kompetencji pomiędzy ABW, AW, SKW, SWW i CBA¹⁴. Wydarzenia w Ukrainie nie przybliżyły nas również do opracowania strategii kontrwywiadowczej, która mogłaby stanowić fundament kompleksowych przedsięwzięć w zakresie profilaktyki w społeczeństwie. *Modus operandi* rosyjskich służb specjalnych od co najmniej kilku lat obejmuje wpływ na nastroje społeczne, które w demokracji stosunkowo łatwo mogą przekładać się na konkretne decyzje polityczne. Brakuje również konstruktywnych prac w zakresie współpracy międzynarodowej służb wywiadowczych, która mimo obecnej dynamiki nadal opiera się na szczątkowej regulacji ustawowej.

Ponadto nie funkcjonuje efektywny nadzór i realna, niezależna kontrola nad tym obszarem działalności państwa. Organy nadzorcze i kontrolne nie dysponują rozbudowanym cywilnym zapleczem merytorycznym i administracyjnym, co umożliwiłoby stałą koordynację ich pracy z innymi instytucjami bezpieczeństwa. Instytucje nadzorcze podtrzymują politykę braku elementarnej sprawozdawczości ze swoich prac. Nie doczekaliśmy się w ostatnim roku żadnego publicznego opracowania Kolegium ds. Służb Specjalnych czy sejmowej Komisji ds. Służb Specjalnych. W tym aspekcie

¹³ Kukiz: w obecnej sytuacji samo myślenie o komisji w sprawie podsłuchów jest nierozsądne, Polska Agencja Prasowa, 29 III 2022, [online] tinyurl.com/3z2ar5kj, 3 II 2023.

¹⁴ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz. U. z 2022 r. poz. 557 z późn. zm, art. 41-42.

ciągle przeważają działania incydentalne i jednostkowe. Za tak istotne zadania jak monitorowanie i identyfikowanie zdarzeń w przestrzeni informacyjnej o potencjale wpływu na bezpieczeństwo RP czy systemowe wzmocnienie odporności państwa i jego zdolności do reagowania na takie zdarzenia odpowiada powołany w drodze rozporządzenia pełnomocnik rządu ds. bezpieczeństwa przestrzeni informacyjnej RP. Jest to jeden z prawie 60 pełnomocników rządu i Prezesa Rady Ministrów, który nie został wyposażony w trwałe struktury i funkcjonuje w ramach niewielkiego zaplecza organizacyjnego i merytorycznego.

Dopełnieniem tego obrazu są prace nad budżetem państwa w 2023 r. W kontekście ABW i AW wskazują one na brak funduszy na budowę profesjonalnego wywiadu odpowiadającego na wyzwania współczesności i aktualne zagrożenia. W 2023 r. obie służby będą miały do dyspozycji więcej środków: ABW 710 mln zł (w 2022 r. – 650 mln zł), AW 298 mln zł (w 2022 r. – 247 mln zł). Jednak główną pozycję w obu budżetach stanowią wydatki płacowe, które w porównaniu do roku poprzedniego zostały zwiększone o 7,8%. Dodatkowo w aktualnych wydatkach muszą być uwzględnione wyższe koszty funkcjonowania służb spowodowane wysoką inflacją, obejmujące np. koszty energii, paliwa do pojazdów. Tym samym zwiększenie budżetów nie oznacza dużych wydatków na modernizację i bardziej zaawansowaną pracę operacyjną obu agencji. Na posiedzeniu Senatu dyrektor Biura Finansowo-Administracyjnego AW płk Justyna Rubaszewska stwierdziła, że „generalnie rzecz biorąc, budżet agencji pozwala na podstawowe działania. Ale działamy i na rok przyszły zaplanowaliśmy wszystko to, co musimy, w niezbędnym minimum”¹⁵. Na tym tle lepiej wyglądają budżety wojskowych służb specjalnych. Budżet SKW został zwiększony o prawie 119 mln zł (w 2023 r. – 482 mln zł, w 2022 r. – 363 mln zł), w tym na wydatki majątkowe ma zostać przeznaczony ponad 79 mln zł. Natomiast budżet SWW jest obecnie większy niż w przypadku AW (w 2023 r. – 300 mln zł, w 2022 r. – 236 mln zł). Wojskowy wywiad może przeznaczyć na wydatki majątkowe 61 mln zł.

Zakończenie

Problematyka bezpieczeństwa wywiadowczego nadal nie znajduje się w polu aktywnego zainteresowania głównych sił politycznych w Polsce, wiodących mediów czy nawet szerokiej opinii publicznej. Ostatecznie dwoma forami dyskusji na temat reformy służb

¹⁵ Senat RP, *Posiedzenie Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji (nr 222) w dniu 04-01-2023*, [online] <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,9997,1.html>, 5 II 2023.

specjalnych pozostały senacka Komisja Nadzwyczajna ds. Wyjaśnienia Przypadków Nielegalnej Inwigilacji oraz Parlamentarny Zespół ds. Reformy Służb Specjalnych. Jednak w pracach tych gremiów nie biorą udziału przedstawiciele koalicji rządzącej. W przypadku tego drugiego gremium także przedstawiciele Koalicji Obywatelskiej nie są zaangażowani w jego prace. Rząd nie zaproponował również żadnej własnej reformy w tym zakresie. Nie rokuje to osiągnięcia zauważalnych efektów mogących wyprowadzić z impasu w najbliższych latach debatę nad niezbędną reformą systemu służb wywiadowczych. Poza zwiększeniem nakładów na wojskowe służby specjalne światłem w tunelu mogą okazać się coraz szersze informowanie o pracy służb wywiadowczych oraz coraz powszechniejsza krytyka *status quo*. Odmitologizowanie problematyki wywiadowczej – widoczne choćby w kampanii informacyjnej AW – może pomóc dostrzec realne problemy i potrzebę zmian w kierunku modernizacji, profesjonalizacji i konsolidacji wspólnoty wywiadowczej. Wspólnoty, która powinna być odpolityczniona i poddana odpowiedzialnej, zewnętrznej kontroli.

Bibliografia

- Akrap G., Mandić I., Žigo I.R., *Information Supremacy, Strategic Intelligence, and Russian Aggression Against Ukraine in 2022*, „International Journal of Intelligence and Counter-Intelligence” 2022 (published online), <https://doi.org/10.1080/08850607.2022.2117577>.
- Dylan H., Maguire T.J., *Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War*, „Survival” 2022, t. 64, nr 4, s. 33-74, <https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2103257>.
- Gruszczak A., *Służby specjalne Polski w dobie współczesnych wyzwań cywilizacyjnych i technologicznych*, [w:] *Wyzwania dla bezpieczeństwa współczesnej Polski*, Raport Fundacji Instytutu Bezpieczeństwa i Strategii, Warszawa 2019.
- Herbowski P., *Pozyskanie tajnego współpracownika przez służby kontrwywiadowcze na podstawie materiałów obciążających – rozważania o sensie instytucji*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2019, nr 51, s. 83-102, <https://doi.org/10.19195/2084-5065.51.6>.
- Kolaszyński M., *Cywilna kontrola nad służbami specjalnymi w Polsce z perspektywy trzech dekad funkcjonowania*, „Politeja” 2021, t. 18, nr 6(75), s. 307-324, <https://doi.org/10.12797/Politeja.18.2021.75.15>.
- Komunikat Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego KPRM, *Dyrektor CIA z wizytą w Warszawie*, 16 XI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dyrektor-cia-z-wizyta-w-warszawie>.
- Komunikat Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego KPRM, *Minister Koordynator spotkał się z Szefową Wywiadu USA*, 23 XI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/spotkanie-z-szefowa-wywiadu-usa>.
- Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Dyrektor CIA z Polsce*, 22 III 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dyrektor-cia-w-polsce>.

- Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Ferment u najeźdźców* [NAGRANIA], 29 VI 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/ferment-u-najezdzcow-nagrania>.
- Komunikat rzecznika ministra koordynatora służb specjalnych, *Służby zidentyfikowały rosyjskie obozy filtracyjne*, 27 VII 2022, [online] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/sluzby-zidentyfikowaly-rosyjskie-obozy-filtracyjne>.
- Kukiz: w obecnej sytuacji samo myślenie o komisji w sprawie podsłuchów jest nierozsądne*, Polska Agencja Prasowa, 29 III 2022, [online] tinyurl.com/3z2ar5kj.
- Lillis K.B., Bertrand N., Atwood K., *How the Biden Administration Is Aggressively Releasing Intelligence in an Attempt to Deter Russia*, CNN, 11 II 2022, [online], <https://edition.cnn.com/2022/02/11/politics/biden-administration-russia-intelligence/index.html>.
- London D., *To Reveal, or Not to Reveal*, „Foreign Affairs”, 15 II 2022, [online] <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-02-15/reveal-or-not-reveal>.
- Rzecznik MSZ: Polska podjęła decyzję o redukcji personelu ambasady Rosji. Nasze terytorium opuści 45 osób*, Polska Agencja Prasowa, 23 III 2022, [online] <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1127355%2Crzecznik-msz-polska-podjela-decyzje-o-redukcji-personelu-ambasady-rosji>.
- Sabbagh D., *Ukraine Crisis Brings British Intelligence Out of the Shadows*, „The Guardian”, 18 II 2022, [online] <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/18/ukraine-crisis-bring-british-intelligence-out-of-the-shadow-warning-russian-invasion-information-war-with-kremlin>.
- Senat RP, *Posiedzenie Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji (nr 222) w dniu 04-01-2023*, [online] <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,9997,1.html>.
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*, Dz. U. z 2022 r. poz. 557 z późn. zm.